

עוד ינובון נשיבה (תפקידה של הציונות הדתית - להתקיים)

א. בין קיום להתפתחות

תפקידים רבים לה לציונות הדתית במציאות הקיימת והמתהווה לנגד עינינו. רבים הם מכדי לפרטם. אך שאלה גדולה מרחפת מעל כל תפקידים אלה: האם עוד חיה הציונות הדתית? האם עוד קיימת היא? המונח 'חיים' מכיל שני היבטים חיוניים: קיום והתפתחות. קיום משמעותו היצמדותה של ישות כלשהי אל הקיים. היצמדות זו מבטיחה את הזהות המתמשכת של אותה ישות על אף כל השינויים החלים בה. **התפתחות** משמעותה שינוי והתפתחות, תוך הסתגלותה ותגובתה היוצרת של הישות אל השינויים המתהווים. ללא 'התפתחות', שמשמעותה תגובה למתהווה ולחדש בסביבה החיצונית, עתידה הישות לקבוא, וכעץ שגזעו פריך ושידע תקופות טובות, פשוט להתפורר. ללא 'קיום' - עתידה הישות המתפתחת לזרום לכל הכוונים, להגיב וליצור לכל כיוון; אך לאבד את עצמיותה ואת זהותה המתגבשת, ולהתגלגל למהויות וישויות אחרות.

ב. בין התפתחות להתפוררות

דומה כי הציונות הדתית שרויה בשלב של התפתחות סוערת לכל הכיוונים. בלשון הפלגה ניתן לומר כי אין שתי ישיבות הדומות אחת לשנייה. נוכח אירועי התקופה האחרונה, הגורלית כל כך לחיי מדינתנו, אנו עדים לצמיחתן של תגובות רבניות שונות ומגוונות, שלא לומר הפוכות, לשאלות הגורליות שהשעה מעלה. יש כאן עדות לכושר חיים בלתי רגיל, אך הדאגה מקננת בלב: האם באותה מידה שכושר ה'התפתחות' מתגלה ברוב עוזו, גם כושר ה'קיום' פועל במקביל? האם עדיין קיימת זהות אחת לישיבות החסידייות ולישיבות הממשיכות את דרכו של מו"ר הרב צבי יהודה זצ"ל? האם עוד מכנה משותף רוחני אחד לעולם הישיבות בכלל עם הפלג ה'ליברלי' יותר של הציונות הדתית, שלא לומר 'האקדמי'? אנו עדים להתבטאויות קשות ולמסרים המכילים ביקורת קשה ויסודית, עד כדי הטלת ספק בזכות קיומן של גישות אחרות בתוך המחנה פנימה. אם כן ראוי לשאול: העוד 'מתקיימת' הציונות הדתית, במיוחד, לאור 'התפתחותה' המואצת של התנועה? חש אנכי, כי 'התקיימותה' של הציונות הדתית נמצאת בסכנה גדולה מאד. ומאמין אנכי, שהתפוררות זו, חלילה וחס, הינה מסוכנת ביותר לעתידה של מדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו.

ג. המכנה המשותף - בעומק

מה מקורה של חוסר 'הזהות המתמשכת', התפוררות 'הקיום המשותף' של הזרמים ותת-הזרמים בציונות הדתית? נדמה לי כי חסרים אנו קומה נוספת במשנה הרוחנית של הציונות הדתית. הפרק הנוסף שעדיין לא נכתב, הינו הפרק הרוחני המעמיק, המבהיר את המכנה המשותף התורני-רעיוני, של כל מי שרוצה לראות עצמו שייך לתנועה זו. על פרק זה

לחדד את נקודת העוגן הארכימדית שעליה נשען המבנה הרוחני כולו. ל"ג עיקרים או עיקר אחד או זקוקים, עיקרים שימצו את המהותי, העקרוני, השורשי, ויתירו את המרחב לבנייתם של קומות שונות ומגוונות בתוך מרקם היסודות העמוקים והמחייבים.

יבחינו ה'עיקרים' בין עיקר לטפל. יבחינו בין היסודות היהודיים הכוללים של כל הדבקים בתורת משה, לבין בעלי תורת הציונות הדתית, והעקרונות המייחדים אותם.

יגדירו העיקרים, ברוח 'תורת האחדות הכוללת' של הראי"ה זצ"ל, את מקומו של השונה, היוצר, המתפתח. יגדירו את העקרונות המחייבים. ייצרו היררכיה בין העקרוני ביותר לעקרוני בלבד. יאפשרו לנו העיקרים לשמור על זהותנו בתוך עולם המשתנה בקצב מטורף.

ד. שמירת הזהות

על מנת שהזהות תישמר על אף השינויים החלים בה, נדרשות מאתנו שתי תנועות נפשיות משלימות: 1. הכרה בחיוניות של תנועה רחבה הרואה במדינתנו שלב משמעותי בתהליך גאולתם של ישראל. מדובר בתנועה המבינה את הסכנות הטמונות במחיקת 'סעיף הלאום', לא רק מתעודת הזהות הכחולה, אלא מהזהות הכוללת של מדינתנו. תנועה הרואה את הסכנות הטמונות בהתבוללות רוחנית של מדינתנו, שהן לצערנו סכנות מוחשיות בעליל. 2. הכרה בכך, שאף תת-זרם בציונות הדתית לא יוכל לכבוש את המחנה כולו. כל מי שעניו בראשו רואה שהמחלוקות עמוקות. השינויים באורח החיים היומיומי, בתפיסה החינוכית, ובתפיסות המדיניות גדולים כבר, גדולים מאד. לכן יכיר כל תת-זרם שעומדת בפניו הברירה: מצד אחד הוא יכול להשמיע קול צלול ולכתחילאי, אך קול בודד, שלא לומר לא-נשמע. מצד שני קיימת היכולת לפתח קול עצמאי, טהור נקי, ולנסות לחנך אליו ולהשפיע לאורו, אך יחד עם זאת להשתייך למערך רחב שחרט על דגלו את עיקרי היסוד של אמונתנו.

ה. "סוף דבר - הכל נשמע", מתוך העיקר

תכליתם של העיקרים באמונה היא להביא מעמד אורגני במערכת הדעות האמוניות, שזאת היא שלמות היצירה הרוחנית, כהמוחשית...

כשאברים צדדיים נחסרים על ידי איזה מקרה ופגע הולכים עם זה החיים הכלליים את דרכם ולפעמים הם משיבים גם כן במהלכם את האבדה ומעלים ארוכה ורפואה שלמה. וגם באופן שאי אפשר עוד להחסיר את הנאבד, מכל מקום החי אף על פי שהוא נשאר בעל מום ופגום, חי חי הנה... העיקרים הנם מרכזי החיים, התמצית העולה מכל הדעות והרגשות הנטיות ומהלכי החיים שבאור האמונה...

והנה באברי המרכז שהנשמה תלויה בהם יש הבדל יסודי בין חשיבותם, ובאופן ההפסד המגיע אל החי על ידי קלקולם...

כזה אנו צריכים לעשות גם בימינו. עלינו לעבוד להציל תחילה את היסודות היותר עיקריים, גם על פי ההנחות של המהרסים בדברים אחרים, ואחרי אשר תיכבש לפנינו הדרך, נלך הלאה להילחם על יתר ההנחות המוטעות לברר את גדיהן יפה.

(הראי"ה קוק זצ"ל, החבצלת כ"ח באייר תרס"ח, מובא במאמרי הראי"ה חלק א עמ' 15-14)

ויתקיים בנו מאמר הכתוב:

עוד ינובון בשיבה, דשנים ורעננים יהיו. להגיד כי ישר ה'...

(תהילים צב, טו-טז)

